

PALISKUNTIEN RAJAT JA NIIDEN HISTORIA

Tokat-hanke

Pauliina Hattukangas

Opinnäytetyö
Tekniikan ja liikenteen ala
Maanmittaustekniikka ko.
Insinööri (AMK)

2017

Tekniikan ja liikenteen ala
Maanmittaustekniikan ko.
Insinööri (AMK)

Tekijä	Pauliina Hattukangas	Vuosi	2017
Ohjaaja	Sami Porsanger		
Toimeksiantaja	Tokat- hanke		
Työn nimi	Paliskuntien rajat ja niiden historia		
Sivu- ja liitesivumäärä	28		

Tämä opinnäytetyö käsittelee paliskuntien rajoja ja niiden vaikutusta, sekä historiaa. Poronhoidossa paliskunnat ovat tärkeä hallinnollinen järjestelmä. Jokaisen poronmistajan tulee olla paliskunnan osakas. Poronmistajalla on niin valtaa kuin vastuuta paliskunnan alueella. Opinnäytetyö on toteutettu Tokat-hankkeen yhteydessä.

Paliskuntien rajat ovat vanhoja ja osaksi tästä syystä niiden sijainnissa on paikokoittaisia epäselvyyksiä. Tämän lisäksi tieto on hajanaista. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli pohtia paliskuntien rajojen tarkoitusta, historiaa, sekä niiden antamaa valtaa ja vastuuta.

Opinnäytetyössä tutkin erilaisia kirjoja, opinnäytetöitä ja Internet-sivuja. Tämän lisäksi otin tarkasteluun Rovaniemen lähellä sijaitsevia paliskuntia ja etsin niistä erilaisia esimerkkejä selvistä ja epäselvistä tapauksista. Tapauksia tutkin aluehallintoviraston rajakuvauksia ja Paliskuntain yhdistyksen sivuilta löytyvää kartta-aineistoa. Lisäksi käytin esimerkkinä tapausta, joka on ollut riidanalaisena ja saanut päätöksen Pohjois-Suomen hallinto-oikeudesta.

Avainsanat

Paliskunta, porotalous, kiinteistö, raja

Technology, Communication and Transport
Degree Programme in Land Surveying
Bachelor of Engineering

Author	Pauliina Hattukangas	Year	2017
Supervisor	Sami Porsanger		
Commissioned by	Tokat project		
Subject of thesis	Boundaries and History of the Reindeer Herding Cooperatives		
Number of pages	28		

Reindeer management is an important livelihood in Lapland. Each reindeer herder is a shareholder in a reindeer herding cooperative. The boundaries of the reindeer herding cooperative are important in the reindeer management. The boundaries demarcate the area where the reindeer herder can practise reindeer management, for example, drive a snowmobile or catch a reindeer. Fences have been built to mark the boundary lines in some areas. Unfortunately, the boundaries are not clear in every reindeer herding cooperative.

This thesis was commissioned by the Tokat project. The objective of this thesis was to study the boundaries of the reindeer herding cooperatives. In addition, the history of the boundaries was researched. The thesis was carried out as a case study. The reindeer herding cooperatives which are located nearby Rovaniemi were included in the study. The boundaries were studied by comparing the boundary descriptions of the Regional State Administrative Agency with the boundary maps of the Reindeer Herders' Association.

The results of the survey showed that in some places the boundaries of the reindeer herding cooperative are clear. But there are many places where the boundaries are old and problematic.

Key words Reindeer herding cooperative, reindeer husbandry, real estate transaction, boundary

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PORO JA PORONHOITO	7
2.1 Poro	7
2.2 Poronhoitoalue.....	8
2.3 Poromerkki ja poron omistus	8
3 PALISKUNTA JA NIIDEN RAJAT	10
3.1 Paliskunnat ja niiden tehtävä	10
3.2 Osakkuus paliskunnassa	11
3.3 Paliskuntain yhdistys.....	12
3.4 Paliskuntarekisteri.....	12
3.5 Paliskuntien historia	13
3.6 Paliskuntien rajat ja niiden vaikutus	14
3.6.1 Paliskuntarajojen historia	15
3.6.2 Rajankäynti kiinteistön osalta	15
3.6.3 Rajankäynnin soveltuvuus paliskuntien rajoihin	16
3.6.4 Esteaidat	17
4 SELVITYSTYÖ	20
4.1 Valitut esimerkkipaliskunnat.....	20
4.2 Alkuvalmistelut.....	20
4.3 Esimerkkejä rajojen kulusta	21
5 POHDINTA	26
LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Porotalous on yksi Lapin tärkeimmistä elinkeinoista ja se mahdollistaa monen perheen toimeentulon pohjoisen syrjäkyllissä. Porotalous on perinteinen elinkeino ja siinä eletään luonnon kierron mukaan. Luonto tuokin omat ongelmansa elinkeinon harjoittajille. Sitä kun ei voida hallita, vaan sen kanssa täytyy oppia elämään. Joskus on helpompia vuosia, joskus todella rankkoja.

Toisena uhkatekijänä on muu maankäyttö poroahoitoalueella, joka vie yhä enemmän tilaa poronhoidolta. Yhtenä tärkeänä tekijänä maankäytön ja poronhoidon yhteen sovittamisessa on paikkatiedon lisääminen. Jotta maankäytön suunnitelmissa voidaan ottaa poronhoito huomioon, tulisi poronhoidon kannalta tärkeät paikat pystyä näyttämään kartalta. Yhä enemmän onneksi otetaankin poronhoito huomioon maankäytössä ja kuunnellaan poronhoitajia esimerkiksi kaavoituksessa.

Opinnäytetyöni ei suoranaisesti käsittele poronhoitoa ja maankäyttöä, vaan paliskuntien rajojen epätarkkuuteen liittyviä ongelmia. Jokainen poronomistaja kuuluu yhteen paliskuntaan. Oman paliskunnan alueella poronomistajalla on valtaa ja velvollisuuksia poronhoidon suhteen. Paliskuntien rajat ovat kuitenkin hyvin vanhat ja niissä esiintyy paljon epätarkkuuksia ja ristiriitoja. Paliskuntien rajoja tutkiessa täytyy selvittää ensin niiden historia, kuten miten ja miksi ne ovat syntyneet, sekä miten rajoja on pidetty yllä ja mitä tietoa niistä on olemassa. Paliskuntien rajojen alkuperäinen tarkka paikka on hankala selvittää, sillä tietoa on vuosien varrella ollut monessa paikassa. Tämän lisäksi on erilaisia sopimuksia, sekä muuten rajan paikkaa hetkellisesti muokkaavia tekijöitä. Osaksi tästä syystä, rajan paikasta on erilaisia mielipiteitä, jotka silloin tällöin nousevat pintaan ja aiheuttavat ristiriitatilanteita paliskuntien kesken. Tapauksia on jouduttu ratkomaan jopa Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa asti. Jotta rajat olisivat selvät ja oikeudenmukaiset kaikkia kohtaan, olisi tärkeää saada ne digitoitua ja selvitettyä.

Opinnäytetyössäni pyrin soveltamaan maanmittaustekniikan näkökulmia ja esimerkiksi rajankäyntitoimituksessa käytettäviä menetelmiä paliskuntien rajoihin

liittyvissä ongelmissa. Maanmittauksen puolella on käytössä huipputeknologia ja selvät säännöt rajankäyntiin. Näin ollen raja pystytään tarvittaessa paikantamaan hyvinkin tarkasti alkuperäiselle paikalleen.

2 PORO JA PORONHOITO

2.1 Poro

Poronhoidon katsotaan saaneen alkunsa peuranmetsästyksestä. Jääkauden jälkeen peurat olivat elintärkeitä riistaeläimiä, elämän levittäytyessä kohti pohjoista. Peuranmetsästys hiipui villipeurojen määrän vähenemisen myötä. Metsästyksestä siirryttiinkin pienimuotoiseen poronhoitoon peuroja kesyttämällä. Suomeen suurporonhoito levittäytyi Ruotsin ja Norjan tunturialueilta. Uudisasukkaat ja talonpojat omaksuivat saamelaisten ohella poronhoidon hyvin varhaisessa vaiheessa. (Paliskuntain yhdistys 2016 a.)

Suomalainen poro polveutuukin tunturipeurasta. Poro on pitkäraajainen ja nelivarvainen hirvieläin (kuvio 1). Pääsääntöisesti vaatimien elopaino on 60-90 kiloa. Hirvaiden, sekä kuohittujen härkien elopaino voi vaihdella 70 kilosta 160 kiloon. Poro on sopeutunut pohjoisen olosuhteisiin hyvin, sillä se kestää lämpötilojen vaihteluita. Poro on myös yksi Lapin tärkeimmistä tunnuselementeistä. (Poro esite 2015, 3-7.)

Kuvio 1. Poro

2.2 Poronhoitoalue

Poronhoitoalue on laissa määrätty alue, jolla harjoitetaan poronhoitoa. Poronhoitoalueella poroja saa laiduntaa maanomistusoikeudesta riippumatta. Suomen poronhoitoalue ulottuu Suomen pohjoisosista Oulun lääniin ja suurimpaan osaan Oulun läänistä. Poikkeuksena ovat kuitenkin Kemin, Tornion ja Keminmaan alue jotka eivät kuulu poronhoitoalueeseen. (Poro esite 2015, 9-11.)

Poronhoitoalueen pinta-ala on koko Suomen pinta-alasta noin kolmannes. Poronhoitoalueen eri osat eroavat toisistaan niin maantieteellisesti kuin poronhoitotapojen ja -kulttuurin suhteen. Poronhoitoalue on jaettu kolmeen alueeseen: poronhoitoalue, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue ja saamelaisten kotiseutualue. Erityisesti poronhoitoon tarkoitettuun alueeseen kuuluu 20 pohjoisinta paliskuntaa. Saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluu 13 pohjoisinta paliskuntaa. Näillä alueilla poronhoidon asema elinkeinona on erityisen vahva verrattuna muuhun poronhoitoalueeseen. Tämä näkyy muun muassa siinä, että poroja saa omistaa enemmän kuin eteläisimmillä alueilla. (Paliskuntain yhdistys 2013, 9.)

2.3 Poromerkki ja poron omistus

Poronhoito on monelle kuten minulle muutakin kuin työ, se on elämäntapa. Poroperheessä työtä tehdään nuoresta asti, koko perheen ja suvun voimin. Parhaimmillaan ikäluokat porotöissä vaihtelevat vauvasta vaariin. Monesti porojen omistus siirtyy perheen tai suvun sisällä. Kuitenkin poroja saavat omistaa poronhoitoalueella pysyvästi asuvat Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiset, paliskunnat sekä Paliskuntain yhdistys (Poronhoitolaki 848/1990 1:4.1 §.).

Poromäärä on intiimi asia, johon ei monesti saa selvää vastausta sitä kysyttäessä. Yleisin vastaus taitaneekin olla "yksi jängällinen" tai "kahta puolen puuta" (Paliskuntain yhdistys 2016b). Jokaisella poronomistajalla on oma poromerkkinsä (kuvio 2).

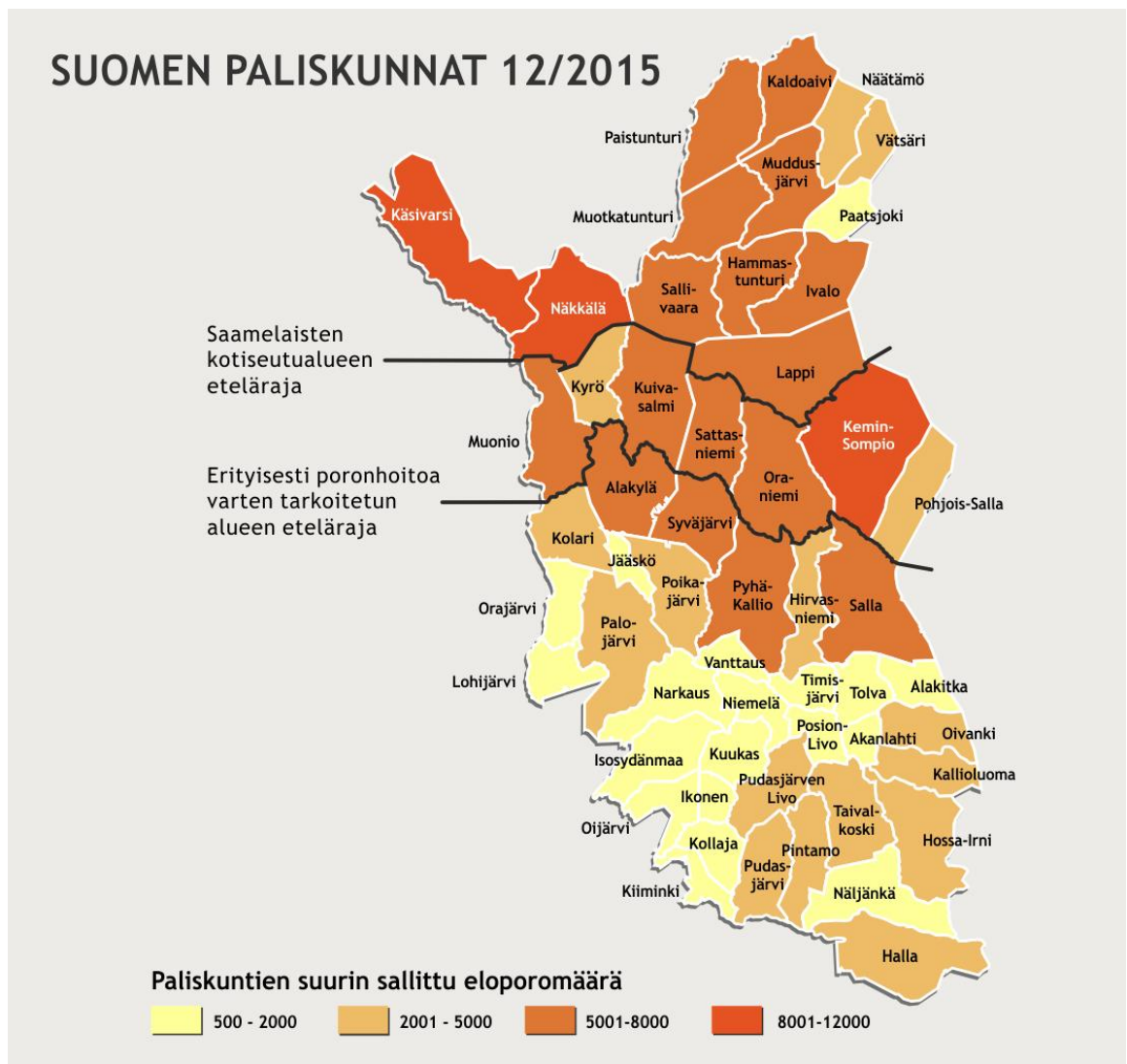
Kuvio 2. Poromerkkini

Poromerkki ei voi olla identtinen kenelläkään muulla lähialueilla. Jokaiselle porolle pyritään kesän vasanleikoissa tai syksyn erotuksissa leikkaamaan omistajansa poromerkki korviin, josta omistaja voi tunnistaa poronsa. Merkkien käyttöä säädetään poronhoitolailla (848/1990). Poromerkkejä on käytössä liki 12 000 kappaletta. Paliskuntain yhdistys pitää yllä poromerkkirekisteriä, joka kattaa koko poronhoitoalueen. Paliskunnan tehtävänä on pitää luetteloa osakkaidensa poromerkeistä. (Paliskuntain yhdistys 2016c.)

3 PALISKUNTA JA NIIDEN RAJAT

3.1 Paliskunnat ja niiden tehtävä

Poronhoitoalue on jaettu 54 paliskuntaan (kuvio 3). Kuviossa paliskunnat on laitettu eri väreillä suurimman sallitun eloporomäärän suhteen. Paliskunta-nimitys otettiin käyttöön Kuusamossa vuosina 1828 – 1869 (Kortesalmi 2007,365-366). Nykyään paliskunta tarkoittaa rajoiltaan määrättyä aluetta, jonka sisällä paliskunnan osakkaat saavat omistaa määrätyn määrän poroja (Lietoff 2001,65-66).

Kuvio 3. Suomen poronhoitoalue paliskunnittain (Paliskuntain yhdistys 2016d)

Paliskunta on taloudellinen tulosta tekevä poronhoitoyksikkö, jota johtaa osakaskokouksessa vallittu poroisäntä. Poroisännän lisäksi paliskunnalle valitaan varaisäntä, rahastonhoitaja ja nelijäseninen hallitus. Poroisäntä ja varaporoisäntä valitaan kolmen vuoden välein. Poroisäntä on paliskunnan johtaja ja hallituksen puheenjohtaja. Hänen päätehtävänä on edustaa paliskuntaa, sekä huolehtia paliskunnan käytännön tehtävien suorittamisesta. Varaporoisäntä toimii poroisännän sijaisena tämän ollessa estynyt. (Huttunen-Hiltunen, Nieminen, Valmari & Westerling 1993, 45.)

Nelijäseninen hallitus valitaan kolmen vuoden välein. Hallituksen tärkeimpänä tehtävänä on johtaa paliskunnan toimintaa. Poronhoitolaki ja poronhoitoasetus antavat paljon valtaa ja samalla myös vastuuta hallitukselle. Vaikeimmissa ja vastuullisissa päätöksissä hallitus voi viedä päätöksen ratkaistavaksi paliskunnan kokoukseen. (Huttunen-Hiltunen, ym. 1993, 45.)

Paliskuntien tehtävät on määritetty poronhoitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä. Tärkeimpänä on se että, paliskunnan täytyy huolehtia, että osakkaiden porot hoidetaan alueellaan. Toisena tärkeänä tehtävänä on huolehtia, että osakkaiden poronhoitoon kuuluvat työt tulevat tehdyksi. Näiden lisäksi estää paliskunnan osakkaiden poroja tekemästä vahinkoa, sekä menemästä toisten paliskuntien alueelle. (Poronhoitolaki 848/1990 2:7.1 §.)

3.2 Osakkuus paliskunnassa

Poronhoitoa harjoittavan tulee olla paliskunnan osakas. Osakkaana voi olla vain yhdessä paliskunnassa. Poromiehen oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät poromäärän mukaan. Osakas omistaa paliskunnan omaisuutta lukuporojen suhteessa. Paliskunnan omaisuutta voi olla esimerkiksi kämpät ja erotusaidat. Paliskunnan toiminta katetaan osakkaiden vuosimaksulla, joka on yhteydessä lukuporojen suhteeseen. Syksyisissä erotuksissa luetaan eli merkitään jokainen eloon menevä poro omistajansa kohdalle lukulistaan. Lukulistoista kootaan eloporolista, joka kertoo, kuinka monta lukuporoa jokaisella poronomistajalla on sinä vuonna.

Poronhoitolain mukaan poronhoitoalueella asuvalla poronomistajalla on oikeus saada poronsa hoidetuksi sellaisen paliskunnan alueella, joka kokonaan tai

osaksi sijaitsee hänen kotikuntansa alueella. Tätä kautta osakkuus on sidottuna asuinkuntaan ja paliskunnan rajoihin. Jos poronomistaja muuttaa toisen kuntaan on hänellä oikeus saada poronsa hoidetuksi entisen paliskunnan alueella kolme vuotta muutosta lukien. (Poronhoitolaki 848/1990 2:9.1,2 §.)

3.3 Paliskuntain yhdistys

Suomessa poronhoitoa harjoitetaan paliskuntajärjestelmän kautta (Veijalainen 2016). Jokainen paliskunta on Paliskuntain yhdistyksen jäsen ja ne käyttävät poroisännän välityksellä yhdistyksen kokouksessa porolukunsa mukaista äänivaltaa. Poroparlamentti eli Paliskuntain yhdistyksen edustajakokous pidetään vuosittain kesäkuun alussa. (Poro esite 2016,12-13.)

Keskeisimpänä tehtävänä Paliskuntain yhdistyksellä on toimia paliskuntien yhdysiteenä, kehittää poronhoitoa ja porotaloutta, sekä edistää poronhoidon tutkimusta. Myös muita tehtäviä on määrätty poronhoitolaissa. Paliskuntain yhdistys järjestää neuvottelu-, tiedotus-, ja koulutustilaisuuksia, vastaa valtakuntien välisistä rajaporoesteaidoista, sekä toimii viranomaisena poromerkkiasioissa. (Paliskuntain yhdistys 2016e.)

3.4 Paliskuntarekisteri

Paliskuntarekisteriä on pidetty kirjana 1948 – 1990 välisenä aikana, johon on merkitty rekisteriin kirjattavat tiedot ja sanalliset rajakuvaukset. Vanhan poronhoitolain (444/1948) mukaista rekisteriä pidettiin Lapin lääninhallituksessa. Tehtävä siirtyi vuonna 1990 Oulun lääninhallitukselle. Tällöin se oli jo nykyisen poronhoitolain mukainen paliskuntarekisteri. Vuonna 2006 rekisteriä ajanmukaisettiin ja se julkaistiin Lapin lääninhallituksen Internet-sivuilla. (Aluehallintovirasto 2013,1-2)

Paliskuntarekisterin pito siirtyi 31.12.2009 Lapin aluehallintovirastolle. Nykyisin paliskuntien rajakuvaukset ja tiedot löytyvät Aluehallintoviraston sivuilta. Rekisterin yhteydessä on kartta, mutta se on epäselvä ja osoittaa lähinnä kunkin paliskunnan sijainnin poronhoitoalueella. (Aluehallintovirasto 2013,1-2)

Nykyisin paliskuntarekisteriin on merkittävä:

- Paliskunnan nimi ja osoite
- Toimialueen rajat
- Poroisäntien ja varaporoisäntien nimet

Jos rekisteriin merkittävässä asioissa tulee muutoksia, paliskunnan on toimitettava ilmoitus muutoksesta. (Aluehallintovirasto 2013,1-2)

Paliskuntain yhdistyksen sivulla on digitaalista kartta-aineistoa, mutta sitä ei ole hyväksytetty paliskunnilla eikä sillä näin ollen ole virallista asemaa. Epävirallisesta luonteestaan huolimatta kartta-aineistoja voidaan ottaa selvityksissä huomioon. (Aluehallintovirasto 2013,1-2)

3.5 Paliskuntien historia

Paliskuntajärjestelmän juuret ovat Kemin Lapin metsälappalaisten ja alueen varhaisten uudistalonpoikien porohakuajan poroliitoissa ja liittopaikoissa. Paliskunnan alkumuotona onkin pidetty lähinaapurien muodostamia porojenkokuuyhtymiä. (Kortesalmi 2007, 364-365.)

Suurimpana syynä paliskuntien muodostumiseen voidaan pitää maa- ja metsätalouden tuottamaa puristusta ja ahdistusta poronhoidolle. Maa- ja metsätaloudessa nähtiin 1850-luvulta lähtien parhaimmat vaurastumisen mahdollisuudet. Ristiriitoja syntyi porotalouden sekä maa- ja metsätalouden kesken maankäytön suhteen. Maataloudessa jo 1700-luvulta lähtien porojen tekemät heinä- ja laidonhövahingot synnyttivät yhä enempi selkkauksia. (Kortesalmi 2007,373.)

Porotalouden kehittyminen ja muuttuminen, porokarjojen kasvu, pääpainon siirtyminen vetoporojen käytöstä lihatuotantoon, "porokapitalismin" synty, porojen kesyyntyminen, maatalouden sekä metsätalouden tuottamat ongelmat ja isojaon toteuttaminen aiheuttivat lukuisissa poropitäjissä uudenlaisen järjestyksen ja rationalisoinnin tarvetta. Näiden syiden johdosta 1800-luvun jälkipuoliskolla poronomistajat alkoivat muodostaa pitäjittäisiä poronhoitoyhtiöitä, jotka jakaantuvat alueellisiin yksiköihin palkisiin eli paliskuntiin. (Kortesalmi 2007, 380.)

3.6 Paliskuntien rajat ja niiden vaikutus

Poronhoitotehtävissä paliskunnan osakas saa erilaisia oikeuksia ja velvoitteita. Nämä oikeudet ja velvoitteet ovat kuitenkin voimassa vain oman paliskunnan alueella. Poromies saa esimerkiksi liikkua metsässä kelkalla ja muilla kulkuneuvoilla poronhoitotehtävissä poroisännän luvalla. Toisen paliskunnan alueelle poromies ei saa kuitenkaan mennä.

Paliskunnan rajat vaikuttavat myös kaikenlaisiin korvauksiin ja velvoitteisiin. Paliskunta on esimerkiksi velvoitettu hoitamaan poroja siten, etteivät ne pääse viljelyksille ilman maanomistajan tai haltijan lupaa. Tästä seuraa myös se, että porojen tekemä vahinko on korvattava vahingosta kärsineelle. Vahingon korvaa se paliskunta, jonka alueella vahinko on tapahtunut. (Poronhoitolaki 848/1990 6:31.1 §.)

Kuten poronhoitolain 31 §:ssä todetaan, poroja täytyy hoitaa siten, etteivät ne pääse viljelyksille ilman maanomistajan tai haltijan lupaa. Porot eivät saa aiheuttaa vahinkoa metsänuudistusaloilla oleville taimikoille tai muuten maa- tai metsätaloudelle. Ne eivät myöskään saa päästä puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetuille alueille. (Poronhoitolaki 848/1990 6:31.1 §.) Kyseisissä tilanteissa paliskunta on velvollinen rakentamaan aidan, muun laitteen tai rakennelman alueiden suojaamiseksi poroilta. Erityisen painavista syistä aitaamisvelvollisuus koskee myös metsänuudistusaloja, muiden kuin valtion, kunnan tai seurakunnan omistamalla alueella. (Poronhoitolaki 848/1990 6:32.1,2 §.)

Paliskunnan on korvattava aiheutuneet vahingot muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Vahingonkorvausta koskevan riidan ratkaisee arviomieslautakunta (Poronhoitolaki 848/1990 6:34.1,3 §.) Vahingonkorvauksen maksaa se paliskunta, jonka alueella vahinko on tapahtunut. Poronhoitoalueen ulkopuolella olevan kunnan joka osittain kuuluu tai rajoittuu poronhoitoalueeseen, vahingonkorvauksen maksaa paliskunta, jonka alueen raja on lähinnä vahingon tapahtumapaikkaa. (Poronhoitolaki 848/1990 6:35.1 §.)

3.6.1 Paliskuntarajojen historia

Suomen paliskuntien rajojen historia voidaan katsoa alkaneeksi jo 1700-luvulla, jolloin heinä- ja laihovahingot alkoivat yleistyä. Kuitenkin vasta vuonna 1850 Maa- ja metsätalous alkoi puristaa poronhoitoa vahinkojen lisääntymisen vuoksi. Paliskuntajärjestelmä kehittyi jo 1870 – 1880-luvuilla suurimpaan osaan poronhoitoaluetta, mutta se ei ollut vielä pakollista. Maa- ja metsätalouden sekä poronhoidon välisiä ristiriitoja käsitteleviä yleisiä kokouksia järjestettiin 1880 – 1890-luvuilla Pohjois-Suomessa. Näistä tärkeimpänä kokouksena paliskuntien rajojen vakiintumisen kannalta oli 14-15.8.1896 järjestetty Metsänhoitoyhdistyksen kokous Oulussa. Kokouksessa määrättiin porokaskien hakkuulupien myöntämisen ehdoksi, että paliskunnalla täytyy olla rajoin määritelty alue. Tämän jälkeen työvaliokunnan päätöslauselma julkaistiin ja se jaettiin kaikkiin poronhoitopiittäjiin. Osaksi tästä syystä Senaatti vuonna 1989 antoi päätöksen, jonka mukaan paliskuntien rajat tulivat pakolliseksi. Päätöksessä todettiin, että paliskuntien esimiesten tuli vuosittain ennen 1.10 ilmoittaa asianomaisille metsänhoitajalla paliskuntien rajat. Paliskuntien lukumäärä oli 1900 luvulla 70 kappaletta. (Kortesalmi 2007, 365, 373-378)

Rajojen tarkkaa sijaintia ei voida sanoa, sillä rajoista on vain paliskuntarekisterissä kirjoitettuja rajakuvauksia ja epäselviä karttoja. Rajoja on yritetty digitoida mahdollisimman hyvin. Rajojen paikasta tarkka tieto löytyy osaksi paliskuntarekisteristä ja osaksi Kansallisarkistosta. Paliskuntien rajakiistat käsittelee Aluehallintovirasto. Kiistatilanteessa tulee tehdä käsittelyhakemus Aluehallintovirastoon. Tämän jälkeen Aluehallintovirastossa tutkitaan ja käsitellään rajakiista. Aluehallintovirasto antaa lausunnon kiistasta, johon asianosainen saa valitusoikeuden. Valitukset tehdään hallinto-oikeuteen, jossa kiista käsitellään. Hallinto-oikeuden päätöksestä voidaan valittaa Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Ruuska 2016.)

3.6.2 Rajankäynti kiinteistön osalta

Kiinteistöjä koskevien rajakiistat ratkaisee Maanmittauslaitos. Rajankäynti on toimitus jossa rajan paikka ja rajamerkkiä koskeva epäselvyys ratkaistaan. Toimitusta säätelee kiinteistönmuodostamislaki ja toimitusinsinöörien tueksi on

koottu toimitusmenettelyn käsikirja (TMK). Rajankäynnistä tulee ilmoittaa kaikille asianosaisille kutsukirjeellä. Ennen rajankäynnin varsinaista maastokäyntiä ja kokousta selvitetään arkistotutkimuksilla, mihin paikkaan raja on ensimmäisen kerran käyty eli mihin se on muodostettu alun perin ja onko rajalla tehty rajankäyntiä muodostamisen jälkeen. (Kiinteistönmuodostamislaki 554/1995 104:1 §.)

Kokouksessa selostetaan arkistotutkimuksen tulokset ja merkitään pöytäkirjaan osapuolten näkemykset ja vaatimukset rajankäynnistä, sen tarpeellisuudesta, sekä rajan oikeasta paikasta. Osapuolet voivat myös itse sopia rajan paikan, tällöin pöytäkirjaan tulee merkitä sopijat, itse sopimus ja sopimuksen hyväksyminen. (Kiinteistönmääritystoimitukset 2015, 4-5.)

Kuitenkin todetaan, että aikaisemmin lainvoimaisesti määrätty raja on määrättävä entiseen paikkaansa. Mikäli eri selvitykset ovat ristiriitaisia rajan paikasta, pääpaino rajamerkeillä sekä muodostamistoimituksessa mitatuilla koordinaateilla. Selvityksiä tukemaan voidaan ottaa myös valokuvia, mutta ne eivät ole ensisijaisesti määräämässä rajan paikkaa. (Kiinteistönmuodostamislaki 554/1995 104:1 §.)

3.6.3 Rajankäynnin soveltuvuus paliskuntien rajoihin

Maanmittaus toimituksissa määrätään kiinteistöjen rajat, jotka tuovat niin valtaa kuin vastuuta tietylle alueelle. Kiinteistönmuodostamislaki ja TMK ohjaavat sitä, että jokainen toimitusinsinööri toimii oikeudenmukaisesti jokaista osapuolta kohtaan. Samalla yritetään taata se, että koko Suomessa rajankäynneissä toimittaisiin samalla lailla.

Paliskuntien rajoja tulisi käsitellä samalla lailla kuin kiinteistöjen rajoja, sillä yhtä lailla ne tuovat valtaa kuin vastuuta alueelle. Tässä tapauksessa asianosaisia ovat kyseisten paliskuntien osakkaat. Paliskuntien rajoja käsitellessä ongelmaksi muodostuukin asianosaisten paljous. Tämä taas hidastaisi ongelmatilanteiden ratkaisua ja kiistojen käsittelyä. Näin ollen onkin mietittävä, kuinka rajojen paikkaa voitaisiin määrittää niin, että ne olisivat tasa-arvoisia jokaiselle ja kuka paliskunnassa olisi tarpeeksi hyvin tietoinen koko paliskunnan rajoista ja alueiden tärkeydestä, sekä niiden historiasta.

Jotta paliskuntien rajat olisivat kaikille oikeudenmukaiset ja kaikkia halukkaita kuunneltaisiin, tulisi digitoidut paliskuntain rajakartat hyväksyttää paliskunnan kokouksessa. Tällaisesta kokouksesta tulisi tiedottaa jokaiselle osakkaalle erikseen ja kartta kannattaisikin olla nähtävillä jo ennen kokousta. Näin jokainen voisi jättää mielipiteensä, vaikkei kokoukseen pääsisikään. Samalla jokainen saisi mahdollisuuden osallistua rajoja koskevaan keskusteluun ja rajat olisivat oikeudenmukaiset kaikkia kohtaan. Toki kokoukset ja kartan nähtävillä olo veisivät enemmän aikaa. Erityisesti jos paliskuntien välille tulisi ongelmia, koko hyväksyttämisen prosessi viivästyisi.

3.6.4 Esteaidat

Paliskuntien välille on monessa paikkaa rakennettu raja-aidat (Kuvio 4). Ne kulkevat paliskuntien välisellä rajalla estäen porojen kulkua toisen paliskunnan alueelle. Raja-aidat voivat kuitenkin poiketa paliskuntien välisestä oikeasta rajasta jonkin verran, esimerkiksi sopimuksen tai helpomman aidan rakentamismaaston takia. Näin ollen paliskuntien raja ei välttämättä mene aitojen kohdalla, mutta niitä pidetään paliskuntien rajoina niin kauan kuin ne ovat olemassa. Kun aidat poistetaan tai muutetaan niiden paikkaa paliskuntien raja palaa alkuperäiselle paikalle. (Poronhoitolaki 848/1990 2:6.3 §.)

Paliskuntien välisistä raja-aitoihin on haettu lupa maan- ja metsätalousministeriöstä. Lupa on merkitty Aluehallintoviraston ylläpitämään paliskuntien rajakuvaan, kuten esimerkiksi Poikajärven osalta rajakuvauksen lopussa on mainittu:

” Esteaita Poikajärven ja Syväjärven paliskuntien välillä: aita kulkee Liittovaarasta Raudanjokeen (n:o 2861/777 MMM 1988)” (Aluehallintovirasto 2016a).

Kuvio 4. Poikajärven ja Syväjärven välinen raja-aita Liittovaarassa

Esteaitoja on myös valtakuntien välillä. Poroaidat on rakennettu Venäjän ja Norjan vastaisille rajoille. Niiden tarkoituksena on tukea porojen paimennusta, sekä estää porojen kulkeminen valtakunnan rajojen yli. Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen kunnossapidosta ja peruskorjauksesta vastaa paliskuntain yhdistys maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta. Norjan kanssa aidan kunnossapito on jaettu kunnossapidon vastuualueiden mukaisesti. Venäjän vastaisella rajalla kunnossapidosta ja rakentamisesta vastaa Suomi. Aitaa Norjan vastaisella rajalla on 450 kilometriä ja Venäjän vastaisella 750 kilometriä. Aidat perustuvat maiden välisiin valtiosopimuksiin. Kustannukset maksetaan poronhoitolain (848/1990) 39.3 §:n mukaisesti valtion varoista. (Paliskuntain yhdistys 2016f.)

Näiden lisäksi on olemassa myös viljelysuoja-aitoja. Viljelysten aitaaminen voi olla tarpeen, mikäli käytettävissä ei ole muuta keinoja porojen pitämiseksi pois viljelyksiltä. Kustannukset tulee kuitenkin olla kohtuulliset suhteessa mahdollisiin vahinkoihin. (Poronhoitolaki 848/1990 6:32.1 §.)

Aidan rakentamiseen tarvitaan aina maanomistajan lupa. Maanomistaja voi kieltää aidan rakentamisen, mutta tällöin paliskunnan ei todennäköisesti tarvitse korvata porojen aiheuttamia vahinkoja. Aitaamisesta on tehtävä kirjallinen sopimus paliskunnan ja maanomistajan kesken, samalla myös aidan kunnossapidosta sovitaan kirjallisesti. Viljelysaidat ovat paliskunnan omaisuutta, eikä niitä saa vahingoittaa. (Paliskuntain yhdistys 2016g.) Myöskin pihojen esteaitoja joudutaan rakentamaan, sillä muualla kuin saamelaiden kotiseutualueella poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetuille alueille. (Poronhoitolaki 848/1990 6:32.1 §.)

Porojen ollessa on alueella, jossa ne eivät saisi olla tai jossa ne voivat aiheuttaa vahinkoa, asianosaisen tulee ottaa yhteys paliskunnan poroisäntään. Poroisäntä on velvollinen huolehtimaan porot pois alueelta. (Paliskuntain yhdistys 2016h.) Alueet voidaan asianosaisen toiveesta aidata. Aitaamisvelvoite ei kuitenkaan koske vapaa-ajan asuntoja. (Poronhoitolaki 848/1990 6:32.1 §.)

4 SELVITYSTYÖ

4.1 Valitut esimerkkipaliskunnat

Esimerkkipaliskuntina rajojen tutkimisessa käytin Rovaniemen läheisyydessä olevia paliskuntia. Esimerkit ovat Poikajärven, Palojärven ja Alakylän paliskunnista. Näiden lisäksi käsittelin myös hallinto-oikeudessa ratkaistua Näljängän ja Hallan paliskunnan välistä rajakiistaa.

4.2 Alkuvalmistelut

Ensimmäiseksi tulostin Aluehallintoviraston sivuilta löytyvät paliskuntien rajakuvaukset, sekä paliskuntakartan. Aloin etsiä ristiriitaisia kohtia kuvauksen ja kartan välille. Samalla hahmottelin kartalle eri väreillä rajan kulkua. Yhdellä värillä väritin paikat, joissa oli poikkeama rajakuvauksen ja paliskuntain yhdistyksen kartan suhteen. Toisella värillä piirsin rajat, joissa sen kulku on selvä. Kuten esimerkiksi paikan, jossa raja kulkee jokea pitkin. Samalla luin rajakuvauksia ja yritin etsiä erilaisia rajaongelmaesimerkkejä.

Joissakin kohdissa oli poikkeamia rajakuvauksen ja kartan suhteen. Niiden analysointi on kuitenkin hankalaa ilman tarkkaa tietoa maastosta, sillä ne voivat poiketa monesta syystä. Poikkeamat voivat olla esimerkiksi raja-aidan tai paliskuntien välisen sopimusten takia. Raja-aidan kulkua oli myös hankala selvittää pelkkiä karttoja ja rajakuvauksia tarkastelemalla.

Huomioitavaa on myös, että esimerkkinä on otettu Aluehallintoviraston sivuilta löytyvistä rajakuvauksista ja paliskuntain yhdistyksen sivuilta löytyvästä paliskunta kartasta. Paliskuntain yhdistyksen sivuilla olevaa kartta-aineistoa ei ole hyväksytetty paliskunnilla, joten sillä ei ole oikeudellista merkitystä riitatilanteissa. Kummassakin aineistossa kuvataan paliskuntien rajojen tämän hetkistä tilannetta, eikä sitä missä raja on alun perin kulkenut. Osa paikoista on minulle tuntematonta aluetta, joten en tiedä onko raja kulkenut koko ajan samassa paikassa vai onko sitä siirretty.

4.3 Esimerkkejä rajojen kulusta

Rajakuvauksia lukiessa ja karttaa vertaillen huomasi erilaisia paikkoja, joissa rajan kulku on epäselvä tai kuvauksessa ja kartassa on poikkeama. Poikajärven ja Syväjärven välisessä rajakuvauksessa on poikkeama Paliskuntain yhdistyksen kartan suhteen (kuviot 5).

Kuvio 5. Poikajärven ja Syväjärven välinen raja (Mukaillen Paliskuntain yhdistys 2016i)

Paliskuntien rajakuvauksessa on Poikajärven ja Syväjärven paliskuntien välistä rajaa kuvattu seuraavasti:

"Pohjoisessa raja kulkee Ounasjoesta kunnanrajaa myöten Käyläkänöjaan saakka, siitä sanottua ojaa pitkin Kukasjärveen, Kukasjärvestä Moulusjokea Unarijärveen, Unarista Meltausjokea kunnanrajaan" (Aluehallintovirasto 2016a).

Kyseisessä paikassa kulkee raja-aita:

"Esteaita Poikajärven ja Syväjärven paliskuntien välillä: aita kulkee Liittovaarasta Raudanjokeen (n:o 2861/777 MMM 1988)" (Aluehallintovirasto 2016a).

Mielenkiintoista tilanteessa on se, että rajakuvauksessa on mainittu mistä raja kulkee, jonka perään on todettu, että paliskuntien välillä on esteita. Näin ollen paliskunnan raja kulkee olemassa olevassa aidassa. Kuitenkin jos aita puretaan, paliskunnan raja palautuu takaisin alkuperäiselle paikalleen.

Paliskuntarekisterissä olevissa rajakuvauksissa esiintyy vielä joissain kohdissa vanhahtavia sanontoja ja rajan paikan määrittämisen kannalta hankalia kuvauksia. Esimerkiksi Hallan ja Näljängän paliskuntien rajakuvauksessa mainitaan metsänvartijain piiriraja. Rajasta onkin käyty kiista, sillä Näljängän paliskunta pyysi Aluehallintovirastoa tekemään paliskuntien rajaa koskevan karttamerkinnän oikaisemista. Raja olisi merkittävä kulkemaan:

”Pesiöjärveä sen Hampusperään, Hampusperästä lähtevää metsänvartijain piirirajaa myöten Majavanjokeen Suomussalmen ja Puolangan kunnan rajan kohdalle” (Aluehallintovirasto 2016b).

Aluehallintovirasto käsitteli asian virheellisen rekisterimerkinnän oikaisemista koskevana asiana ja hylkäsi vaatimuksen. Tästä päätöksestä Näljängän paliskunta teki valituksen Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeus pyysi asiasta lausunnon Aluehallintovirastolta. Aluehallintoviraston mukaan asiasta saatava näyttö ei ollut osoittanut, että väitetty virhe olisi niin ilmeinen ja selvä, että se olisi voitu käsitellä virheen korjaamisena. Asiasta ei ollut tullut vireille paliskuntien välisen rajan muuttamista koskevaa hakemusasiaa. Myös Hallan paliskunta antoi selityksen, jossa se vastusti Näljängän vaatimusta. Näljängän paliskunta antoi lausunnon ja selityksen johdosta vastaselitykset. Hallan paliskunta toimitti hallinto-oikeudelle paliskunnan kokouspöytäkirjoja 1930-luvulta, sekä luettelon paliskunnan poromerkeistä vuonna 1939. (Pohjois-Suomen hallinto-oikeus 2015, 1-2.)

Hallinto-oikeus päätti poistaa valituksenalaisen päätökseen liitetyn virheellisen valitusosoituksen ja jätti Näljängän paliskunnan valituksen tutkimatta. Hallinto-oikeus perusteli asiaa siten että, poronhoitolain 6§:n mukaan Aluehallintovirasto vahvistaa paliskuntien toimialueiden rajat ja pitää paliskuntarekisteriä. Hallintolain 50§:n mukaan viranomaisen voi pykälässä säädetyin edellytyksin poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudestaan. Tämän lisäksi lain 53§:n

mukaan päätökseen, jolla viranomainen on hylännyt virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei saa hakea muutosta valittamalla. Näin ollen Näljängän paliskunta ei voinut valittaa Aluehallintoviraston päätöksestä ja hallinto-oikeus jätti valituksen tutkimatta. Näljängän paliskunnan tulisi tehdä paliskuntien välisen rajan muuttamista koskevaa hakemus Aluehallintovirastoon, jos haluaisi muuttaa rajan kulkua. Tällöin Aluehallintovirasto antaisi päätöksen, johon tyytymätön voisi tehdä valituksen. Rajakiista sai hallinto-oikeuden päätöksen 5.11.2015. (Pohjois-Suomen hallinto-oikeus 2015,2.)

Tapauksessa selvityksenä todettiin, että metsähallituksen Kiannan hoitaluettta vuodelta 1920 koskevasta karttaliitteestä ilmenevät metsänvartijainpiirit. Paliskuntien raja on määrätty kyseiseen paikkaan vuonna 1934 Kainuun poronhoitoyhdistyksen säännöissä. (Pohjois-Suomen hallinto-oikeus 2015, 1-2.) Paliskuntien rajoissa voikin olla paljon ongelmia, sillä ne ovat hyvin vanhoja. Kuten rajakiistassakin ongelman aiheuttaja oli metsävartijanpiiriraja, joita ei ole enää olemassa. Rajan paikkaa voi olla vaikea määrittää maastossa, varsinkin vanhojen karttojen epäselvyyden takia.

Kuitenkaan kaikkialla rajat eivät ole epäselviä. Esimerkiksi rajat voivat olla luonnonmukaisia ja kulkea jokea pitkin (kuvio 6). Näin ne ovat tarkasti tiedossa ja maastossa helppoja määrittää.

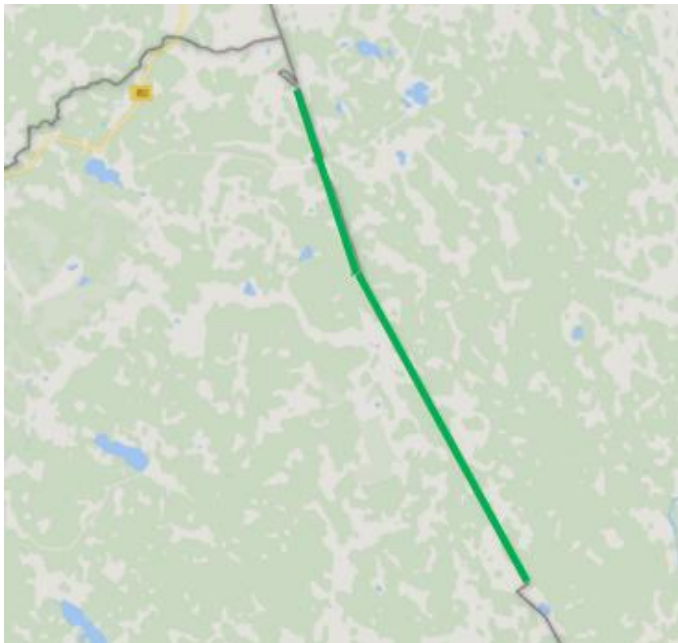
Kuvio 6. Palojärven ja Orajärven välinen raja (Paliskuntain yhdistys 2016i)

Paliskuntien rajakuvauksessa on Palojärven ja Orajärven paliskuntien välistä rajaa kuvattu seuraavasti:

"Konttajärveen, siitä Aalisjokea Pellon ja Kolarin kuntien rajaan "
(Aluehallintovirasto 2016c).

Kyseisessä kohdassa paliskuntien raja kulkee Aalisjokea pitkin. Tällaisissa tapauksissa raja on laitettu kulkemaan luonnollisia rajoja pitkin. Monesti näissä kohdissa ei tarvita minkäänlaisia muita esteitä estämään porojen kulkua toisen paliskunnan alueelle. Raja on myös pysyvä ja selvä, jos ei oteta huomioon luonnollista jokien muokkautumista ajan saatossa. Muokkautuminen on kuitenkin sen verran vähäistä, ettei se vaikuta paliskuntien rajoihin tai pinta-aloihin merkittävästi.

Tämän lisäksi raja voi kulkea kuntien välistä rajaa pitkin (kuvio7). Kuntien välinen raja on selvä ja näin ollen myös paliskunnan raja on helppo paikantaa. Monessa paikassa kunnan rajalle on rakennettu raja-aita estämään porojen kulkua paliskuntien välillä.

Kuvio 7. Vihreällä kuntien välinen raja (Mukaiillen Paliskuntain yhdistys 2016i)

Paliskuntien rajakuvauksessa on Kolarin ja Alakylän paliskuntien välistä rajaa kuvattu seuraavasti:

"Ylläsjokea pitkin itään Kolarin ja Kittilän väliselle kunnan rajalle."
(Aluehallintovirasto 2016d).

Näiden lisäksi raja kulkee monesti osaksi maantien kohdalla. Toisaalta maantie on selvä ja näkyvä raja. Kuitenkin paliskuntien rajassa voi tulla ongelmia, jos maantien paikkaa muutetaan paremman maaston takia tai kuten monessa paikassa maantiestä suoristetaan mutka pois. Tällöin rajan paikka on hankala määrittää. Kulkeeko se silloin rajan alkuperäistä paikkaa vai uutta maantietä pitkin. Kuitenkaan maantien oikaiseminen tai pienet muutokset eivät muuta rajaa paljonkaan, mutta toisaalta raja ei ole silloin enää alkuperäisellä paikallaan.

5 POHDINTA

Ennen opinnäytetyötä en ollut edes ajatellut paliskuntien rajojen merkitystä. Paliskunnan alueella poromiehellä on paljon valtaa ja vastuuta. Näin ollen olisikin tärkeää, että paliskunnan rajojen paikat olisivat tiedossa. Paliskuntien rajojen historiaa selvittäessä, rajakiistoja lukiessa, sekä rajakuvauksia ja karttoja vertaillessa havahduin epäselvyyksien paljouteen. Työssäni pyrin selvittämään rajojen muodostumisen ja niiden merkityksen. Paliskuntien rajakiistojen käsittelyä ja rajojen digitointia, sekä uusien karttojen hyväksyttämisen prosessia ajattelin maamittauksen näkökulmasta.

Paliskuntien rajat ovat vanhoja ja epäselviä. Tieto rajan alkuperäisestä paikasta tieto on monessa paikkaa, kuten Aluehallintovirastolla ja Kansallisarkistossa. Tämän takia alkuperäisen rajan tutkiminen koko poronhoitoalueelle veisi todella paljon aikaa. Rajakuvauksissa esiintyy vanhoja kuvauksia, joita on vaikea nykypäivänä hahmottaa maastossa.

Paliskuntien rajat voivat myös hetkellisesti muuttua erilaisten sopimusten ja raja-aitojen myötä. Raja-aitoja on rakennettu jo jonkin aikaa monessa paikkaa ja niiden onkin huomattu helpottavan paliskuntien työtä, sillä ne estävät porojen pitkiä vaelluksia. Kuitenkin paliskuntien raja voi sijaita hyvinkin hankalissa maastoissa, jolloin aita on helpompi rakentaa eri kohtaan. Päätös on tehtävä yhdessä naapuri paliskunnan kanssa. Tällöin paliskuntien raja siirtyy raja-aidan kohdalle. Se on kuitenkin hetkellistä, sillä silloin kun raja-aitaa ei enää ole, paliskuntien raja palaa alkuperäiselle paikalleen. Sopimusten ja raja-aitojen takia olisikin erityisen tärkeää saada digitointua ja selvitettyä paliskuntien rajojen alkuperäinen paikka. Näin raja-aidan purkamisen jälkeen olisi helpompi muuttaa raja kulkemaan oikealle paikalleen. Digitointi helpottaisi myös erilaisten kiistatilanteiden ratkaisussa.

Selvitystä tehdessä löysin erilaisia tapauksia, jossa raja on epäselvä. Toisaalta myös löytyi myös kohtia, joissa raja oli selvä. Samalla lailla myös kiinteistöjen rajoissa löytyy jonkin verran epäselviä kohtia. Kuitenkin monesti kiinteistöjen rajoissa on pyritty tekemään maastoon näkyviä rajoja. Esimerkiksi ojat kulkevat rajalinjaa pitkin ja osoittavat samalla rajan paikan. Tällaisissa tapauksissa raja

on vielä pitkään näkyvissä maastossa. Myös paliskuntien rajoja on laitettu kulkemaan esimerkiksi jokia tai kunnan rajoja myöten missä ne ovat hyvinkin selviä. Selvitystä tehdessä huomasin, että analysointi on todella hankalaa ilman maastotuntemusta. Rajakuvauksen ja kartan poikkeamat, kun voivat johtua monesta syystä, jolloin paikallistuntemus olisi paikallaan.

Rajat tulisi käydä läpi ja saada digitoitua, jotta ne olisivat kaikilla tiedossa. Näin ne olisivat oikeudenmukaisemmat ja ne eivät aiheuttaisi kiistoja paliskuntien välille. Samalla digitoitua rajat tulisi hyväksyttää paliskunnilla, jotta ne saisivat oikeudellisen aseman. Kuitenkin tällaisen prosessin myötä paliskuntien rajoista voisi syntyä riitoja. Toisaalta riitojen ratkaisemisen jälkeen, olisi paliskuntien rajat selvät, eikä riitoja enää voisi syntyä. Prosessi veisi kuitenkin kauan aikaa.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto 2016a. Poronhoitoasiat. Viitattu 15.3.2016

https://www.avi.fi/web/avi/avi-lappi-poronhoitoasiat/-/asset_publisher/0cd0ShEcidsL/content/poikajarvi-28-?redirect=https%3A%2F%2Fwww.avi.fi%2Fweb%2Favi%2Favi-lappi-poronhoitoasiat%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_0cd0ShEcidsL%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D5%26p_r_p_564233524_categoryId%3D14253%26p_r_p_564233524_resetCur%3Dtrue#.WljTu1WLTIU

Aluehallintovirasto 2016b. Poronhoitoasiat. Viitattu 15.3.2016

https://www.avi.fi/web/avi/avi-lappi-poronhoitoasiat/-/asset_publisher/0cd0ShEcidsL/content/naljanka-56-?redirect=https%3A%2F%2Fwww.avi.fi%2Fweb%2Favi%2Favi-lappi-poronhoitoasiat%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_0cd0ShEcidsL%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D5%26p_r_p_564233524_categoryId%3D14253%26p_r_p_564233524_resetCur%3Dtrue#.WljUd1WLTIU

Aluehallintovirasto 2016c. Poronhoitoasiat. Viitattu 15.3.2016

https://www.avi.fi/web/avi/avi-lappi-poronhoitoasiat/-/asset_publisher/0cd0ShEcidsL/content/palojarvi-30-?redirect=https%3A%2F%2Fwww.avi.fi%2Fweb%2Favi%2Favi-lappi-poronhoitoasiat%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_0cd0ShEcidsL%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D5%26p_r_p_564233524_categoryId%3D14253%26p_r_p_564233524_resetCur%3Dtrue#.WljV3VWLTIU

Aluehallintovirasto 2016d. Poronhoitoasiat. Viitattu 15.3.2016

https://www.avi.fi/web/avi/avi-lappi-poronhoitoasiat/-/asset_publisher/0cd0ShEcidsL/content/alakyla-16-?redirect=https%3A%2F%2Fwww.avi.fi%2Fweb%2Favi%2Favi-lappi-poronhoitoasiat%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_0cd0ShEcidsL%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D5%26p_r_p_564233524_categoryId%3D14253%26p_r_p_564233524_resetCur%3Dtrue#.WljWP1WLTIU

Aluehallintovirasto 2013. Aluehallintoviraston päätös 13.5.2013. LAA-VI/771/05.15.2012

Huttunen-Hiltunen, V., Nieminen, M., Valmari A. & Westerling B. 1993. Porotalous. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Kiinteistönmuodostamislaki 12.4.1995/554

- Kiinteistön määritystoimitukset 2015. Maanmittauslaitos. Viitattu 18.4.2016
http://www.maanmittauslaitos.fi/sites/default/files/12_kiinteistonmaaritystoimitukset.pdf
- Kortesalmi, J. 2007. Poronhoidon synty ja kehitys Suomessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1149. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Lietoff, M. 2001. Poro rajatilan strategiana historia, nykyisyys ja suuntautuminen tulevaisuuteen. Rovaniemi: Oy Sevenprint Ltd.
- Paliskuntain yhdistys 2016a. Poronhoidon kehitys. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/poro/poronhoito/historia/>
- Paliskuntain yhdistys 2016b. Poromiehen ammatti. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/poro/poronhoito/poromiehen-ammatti/>
- Paliskuntain yhdistys 2016c. Poromerkki. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/poro/poronhoito/menetelmia/poromerkki/>
- Paliskuntain yhdistys 2016d. Paliskunnat. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/poro/poronhoito/paliskunnat/>
- Paliskuntain yhdistys 2016e. Paliskuntain yhdistys. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/poro/poronhoito/paliskunnat/paliskuntain-yhdistys/>
- Paliskuntain yhdistys 2016f. Valtakuntien väliset rajaporoesteaidat. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/py/organisaatio/rajaporoaidat/>
- Paliskuntain yhdistys 2016g. Viljelyssuoja-aita. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/py/porovahingot/viljelysvahingot/viljelyssuoja-aita/>
- Paliskuntain yhdistys 2016h. Vakinaisen asunnon piha. Viitattu 18.4.2016
<http://paliskunnat.fi/py/porovahingot/pihaporot/>
- Paliskuntain yhdistys 2016i. Paliskunnat kartalla. Viitattu 10.2.2017
<http://paliskunnat.fi/py/paliskunnat/paliskuntakartat/>
- Paliskuntain yhdistys 2013. Opas poronhoidon tarkasteluun maankäyttöhankkeissa. Viitattu 25.1.2017
http://paliskunnat.fi/poroyva/PoroYVA_2014_FI_web.pdf
- Pohjois-Suomen hallinto-oikeus 2015. Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös 5.11.2015. 15/07/2
- Poro esite 2015. Paliskuntain yhdistys.
http://paliskunnat.fi/poro/wp-content/uploads/2015/05/poro_suomi_web.pdf
- Poronhoitolaki 14.9.1990/ 848
- Ruuska, R. 2016. Lapin Aluehallintovirasto. Läänineläinlääkärin haastattelu 16.3.2016.

Veijalainen, T.2016. Lasten poro. Viitattu 14.4.2016.
<http://www.craftmuseum.fi/poro/lastenporo/elaimena/hallinto.html>.